

Sygn. akt III CZ 155/22

POSTANOWIENIE

Dnia 30 czerwca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Tomasz Szanciło (przewodniczący)

SSN Marcin Łochowski

SSN Krzysztof Wesołowski (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa Syndyka masy upadłości J. M.
przeciwko A. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 30 czerwca 2022 r.,
zażalenia strony powodowej
na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu
z dnia 16 grudnia 2021 r., sygn. akt I AGa 245/20,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Powód syndyk masy upadłości J. M. wniósł zażalenie na postanowienie Sądu Apelacyjnego w Poznaniu z 16 grudnia 2021 r., zaskarżając to postanowienie w części, tj. co do punktu 2, w którym Sąd Apelacyjny odrzucił skargę kasacyjną powoda.

Przyczyną odrzucenia skargi kasacyjnej było niewniesienie opłaty od niej, po uprzednim oddaleniu wniosku powoda o zwolnienie go od kosztów sądowych. Sąd Apelacyjny przyjął, że skarga nie została opłacona w terminie, a powód - biorąc pod uwagę jego sytuację majątkową, w szczególności przychody i wydatki upadłego

oraz wartość masy upadłości przekraczającą kwotę jednego miliona złotych, w tym stan środków na rachunku bankowym w kwocie 20 688,64 zł - był w stanie uiszczyć opłatę od skargi w kwocie 10 800 zł. Sąd Apelacyjny wziął przy tym pod uwagę, że postanowieniem z 22 października 2020 r. powód został zwolniony przez ten Sąd od kosztów sądowych w postępowaniu apelacyjnym w całości. Sąd Apelacyjny, kierując się stanowiskiem prezentowanym w orzecznictwie Sądu Najwyższego, że jeżeli we wcześniejszych fazach postępowania stronie przyznano takie zwolnienie, to odmowa zwolnienia w postępowaniu kasacyjnym wymaga stwierdzenia, iż sytuacja majątkowa skarżącego uległa poprawie (postanowienie SN z 27 listopada 2020 r., V CZ 58/20), porównał sytuację majątkową powoda na dzień wydania ww. postanowienia oraz na dzień złożenia wniosku o zwolnienie od ponoszenia kosztów sądowych w postępowaniu kasacyjnym i doszedł do wniosku, że sytuacja powoda uległa poprawie. Sąd Apelacyjny wskazał przy tym, że sam fakt ogłoszenia upadłości powoda nie prowadzi do uznania, że spełniły się przesłanki do uwzględnienia jego wniosku. Przemawia za tym w szczególności analiza art. 96 ust. 1 u.k.s.c., gdzie w katalogu podmiotów niemających obowiązku uiszczania kosztów sądowych nie wymieniono upadłego. Sąd ten zauważył także, że od momentu wydania postanowienia z 22 października 2020 r. minęło 8 miesięcy. W okolicznościach sprawy należało uznać, że strona powodowa miała możliwość zabezpieczyć w tym okresie odpowiednie środki. Winna się bowiem liczyć z możliwością negatywnego rozstrzygnięcia wobec niej i potrzebą złożenia nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

W swoim zażaleniu powód wskazał, że wydając 22 października 2020 r. postanowienie o zwolnieniu go od kosztów postępowania odwoławczego, Sąd II Instancji badał wyłącznie sytuację majątkową upadłego J. M., w odniesieniu do którego w dacie składania apelacji wraz z wnioskiem o zwolnienie od kosztów nie została jeszcze ogłoszona upadłość konsumencka. Pomimo tego, wydając postanowienie z 22 października 2020 r., Sąd Apelacyjny zwolnił syndyka masy upadłości od kosztów sądowych w postępowaniu apelacyjnym, a zatem przyjął, że to sytuacja majątkowa J. M. miała decydujący wpływ na uwzględnienie wniosku. Zauważył, że 22 października 2020 r. w masie upadłości również były środki pieniężne, które nominalnie pozwalały na uiszczenie opłaty od apelacji i, że w

międzyczasie stan finansowy masy upadłości nie uległ poprawie, a Sąd Apelacyjny nie mógł tego stwierdzić, skoro stanu finansowego masy upadłości wówczas nie badał.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się bezzasadne.

Sąd Najwyższy na zasadzie art. 380 w zw. z art. 394¹ w zw. z art. 398²¹ k.p.c. jest władny kontrolować niezaskarżalne postanowienie w przedmiocie oddalenia wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych, jeśli podstawą odrzucenia skargi kasacyjnej było jej nieopłacenie.

Błędne jest założenie żalącego, leżące u podstaw zażalenia, że Sąd Apelacyjny nie mógł stwierdzić polepszenia sytuacji powoda, skoro nie badał uprzednio stanu majątkowego masy upadłości, a badał jedynie stan majątkowy samego upadłego. W myśl art. 61 w zw. z art. art. 491² ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1228 ze zm.) z dniem ogłoszenia upadłości majątek upadłego staje się masą upadłości. Zachodziła zatem tożsamość mas majątkowych badanych przez Sąd Apelacyjny przy rozpatrywaniu kolejnych wniosków powoda o zwolnienie od kosztów sądowych. Sąd Apelacyjny dokonał porównania tych mas, przy czym ustalenia tego Sądu dotyczą zarówno posiadanego majątku, jego wartości, jak i kontekstu przychodowo-kosztowego. Sąd Apelacyjny przekonująco uzasadnił swoje twierdzenie, że sytuacja powoda uległa poprawie. Polemika powoda z tym stanowiskiem jest gołosłowna, a załączone do zażalenia – na dowód sytuacji majątkowej powoda – sprawozdanie syndyka za okres od 1 sierpnia do 31 grudnia 2020 r. nie przedstawia aktualnego na dzień sporządzenia zażalenia stanu masy upadłości. Jednak i z tego sprawozdania niezbiecie wynika, że sam stan środków pieniężnych zgromadzonych na rachunku bankowym (24 688,64 zł) pozwalał na wniesienie opłaty od skargi kasacyjnej. Skarżący temu zresztą nie zaprzeczał, ograniczając się do nieuzasadnionej polemiki z twierdzeniem Sądu Apelacyjnego o polepszeniu sytuacji powoda.

Należy w pełni podzielić wypracowane w orzecznictwie stanowisko, że instytucja zwolnienia od kosztów sądowych stanowi w istocie pomoc państwa

dla osób, które ze względu na ich trudną sytuację materialną nie mogą uiścić kosztów sądowych bez wywołania uszczerbku w koniecznych kosztach utrzymania siebie i rodziny. Ubiegający się o taką pomoc powinien więc w każdym wypadku poczynić oszczędności we własnych wydatkach, do granic zabezpieczenia koniecznych kosztów utrzymania siebie i rodziny. Dopiero gdyby oszczędności te okazały się niewystarczające, może zwrócić się o pomoc państwa. Możliwość ubiegania się o zwolnienie od kosztów sądowych nie jest determinowana zachowaniem przez stronę dotychczasowego poziomu życia, a jedynie zapewnieniem koniecznych kosztów utrzymania siebie i rodziny - na podstawowym poziomie. Długi prywatne strony ubiegającej się o zwolnienie od kosztów sądowych nie mają pierwszeństwa przed zobowiązanymi tej strony wobec Skarbu Państwa do pokrycia kosztów sądowych (zob. przykładowo postanowienia Sądu Najwyższego z 12 czerwca 2019 r., I CZ 25/19, i z 24 lipca 2020 r., V CZ 39/20). Ryzyko potencjalnego zmniejszenia się stanu wypłacalności powoda wobec wierzycieli masy upadłości nie stanowiło zatem - w świetle art. 102 u.k.s.c. - podstawy do zwolnienia od kosztów sądowych.

W związku z powyższym zażalenie podlegało oddaleniu, o czym orzeczono na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c.

[as]